

מסורת הש"ס

(א) ועירובין י"ז. ע"ש הע"ב וע"ג ג"ס ברכות ס"א. ומנחה י"ט. וס' אחרת ר' אבחי וכו' בשלחמנא (ג' ע"ג) ח"א. א' וס'הדרין י"ט. (ד) ועירובין י"ז: וס'ה. (ה) ומנחה (ג' כ"ג). א' וברכות ס"א. (ו) ספחים (ד' ט' כ"ג) דברכות פ"א ה"ה. (ז) וברכות פ"א. (ח) ועירובין מ"ק ע"ג ח' ד"ה מ"ב וכו' השיגו על פירוט ה"ס ע"י יומא מג'.

תורה אור השלם

- 1. וְיָבִיא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים יֵבְרָא אֱתָנּוּ וְיִקְרָא אֶתְּוֹ וְיִקְרָא אֶת שְׁמֵוֹ אָדָם כִּי יִבְרָא: בראשית א כו
- 2. וְאֵת וְיִקְבֶּה יֵבְרָא וְיִקְרָא אֶת שְׁמֵוֹ אָדָם כִּי יִבְרָא: בראשית א כז

מוסף רש"י

זכר ונקבה בראם. דמחמת ג' ימייהו מ"ו וכו' (ברכות ס"א) וז"ל מלך זה ונקבה מלך זה (ערוך) (ח') מ"ב רמז שערין באסינתא. לעשות שז"ר ל"א ונתנין עריות שערין כן שערין לעשות שז"ר ל"א ונתנין עפר בעריות ורש"י שם שערין קודם ימי הוהבא ומילין לני התמן והכלה כה"ס נמתיס ואומרים ל"ס פ"ו וכו' שערין הל"ו שמתרין לנחל מלך התנחל (ע"ו ח'). ורש"י אבלין מן המנין. הכי הוא חומר נכרה למנחם כפי עמקו אחיו בעל הגמול יסלם ל"ס גמולם הטוב דל"ס מלש הגמול, וללכלל כפי עמקו אחיו בעל הנמנות יתם אחסו דל"ס מנחם אבלין, וא"ת כולל יתם (מגילה כ"ג).

תוספות ר"ד

שעירין ל"א שמען: מאי מברך אר"י שיהא ברא לכבודו. ויצר האדם. אשר תשמח. אשר ברא. פי' תחלה מברך שהכל ברא לכבודו משהו בברכת חתנים שזריכה עשה כדכתיב במקלותו ברכו ה' וכתוב ברוב ע' הדרת מלך. וזו האסיפה היא על כבודו ולרכו ברכים מ"ה מתחיל ומברך שהכל. אח"כ מברך יוצר האדם כנגד יצירה. ראשונה שגברא לבר. אח"כ מברך על יצירת שניהם הא"י הפידי לו אשה מצלעותיו ומפני שפארין דבריו והתאבות אכל השתים הוראם שותן קצרות אינו חותם בהן ואצ"פ שהיא סמוכה לשלש ארצות שברוך כבר פותח בהן בברוך מפני שהשילש ראשונות פתיחה בברוך יש בהן. אבל חתימה אין בהם ואינו נקרא ברכה הסמוכה לחברתה שאין פותחה בה בברוך כשמתחיל לאחרי' כגון ברכות ר"ח וברכות ק"ש. אבל הסמוכה לברכה קטנה פותחה בה בברוך כמו שאנו עושים בק' ברכות שאותן שם

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות ח.

והמתקין לו ממנו בנין עדי עד היא הנקבה. שזש תשיש לפי שאנו כריכין להעלות וזכרן ירושלים על ראש שמחתנו שנאמר (תהלים קל"ו) תדבק לשוני לחכי וגו'. שמה תשמח צרכה לחתן וכלה שיליתו בשמחה וטוב לז. ואשר צרכ לאס כל ישראל. ולפי שהסדר מתחיל מאשר יצר לפיכך פתח זה צברוך וחתם זה צברוך כדרך כל ראשי סדרי ברכות. ושזש תשיש ושמה תשמח מפני שהן צרכה הסמוכה לצרכה לא פתח זה צברוך שכן תיקנו לכל הברכות שסמוכות אחר הראשונה על הסדר. ואשר צרכ מפני שהיא נאמרת יחידית צרוב ימי המשמה כשאין שם פנים חדשות לפיכך אינה מן הסמוכות והולך לפתוח זה צברוך ולסיים זה צברוך. אבל שהכל צרכ לכבודו אינה מן הסדר אלא לאסיפת העם הנאספים שם לגמול חסד וזכר למלכי המקום שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שזשיין ונתעסק צו ואסיפה זו כבוד המקום היא וצרכה זו לכן נתקנה ומשעת אסיפה היא ראויה לצרכ אלא מכיון שיש צרכה על הכוס הזקיקה לצרכה עליו מידי דהוה אצרכת ששנים וצרכת עליו האור צנואלי שצב דלמרי' (ירושלמי פ' דפסחים פ"ו) רבי מפוזן ומור וסודרן על הכוס ורבי חי"א מנכסן הואיל ויש שם כוס ולפי שאינה משאר סדר הברכות וכולה הודאה אחת לא חתמו זה צברוך מידי דהוה אצרכת פירות ומלות. וכן צרכת יוצר האדם שתיקנה לציירה ראשונה של אדם הראשון כדלקמן אי יצירות: הוה אי למ"ד צ' יצירות עלו צמחשצה וצת ממשצה אולינן מ"מ אינה מסדר צרכות הזווג דהא ציירה הראשונה אצתי נקבה לא הואי וא"ת למה היא צאה מתוך שאנו מצרכין על יצירה השניה תקנו אף על הראשונה שהיא עיקר תחילתו: והסקין לו ממנו. מגופו מללעותיו: בנין עדי עד. בנין נוכח לדורות. וזוה קרי לה בנין על שם ויצן את הללע"ט (בראשית ג') עקרה. ירושלים: ריעים האהובים. החתן והכלה שהן ריעים האהובים זה את זה: כמו ששמחת את ה' וכלה גילה רינה דיצה חדוה אהבה ואחור ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דר"ש בריה בריך חמש רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה בריך שירת לימא בהא קמפילגי דמ"ס חדא יצירה הואי ומ"ס שתי יצירות הואי לא דכ"ע חדא יצירה הואי מ"ס בתר מחשבה אולינן ומ"ס בתר מעשה אולינן כי א"ר רב יהודה רמי כתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו וכתוב יזכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף גברא אחד רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולוהו מכאן ואילך יאי איכא פנים חדשות בריך כולוהו ואי לא אפוש שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא משבעה ועד שלשים בין אמר להו מחמת הלולא מברך ובין לא אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואילך אי אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת אמר רב פפי משמיה דרבא יעד תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת א אמר רב פפא מבי רמו שערין באסינתא אינו הא רב פפא

אשהכל ברא לכבודו ויוצר האדם ואשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצורך בגן עדן מקדם ברוך אתה ה' משמח חתן וכלה ברוך אתה ה' אמו"ה אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה חדוה אהבה ואחור ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דר"ש בריה בריך חמש רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה בריך שירת לימא בהא קמפילגי דמ"ס חדא יצירה הואי ומ"ס שתי יצירות הואי לא דכ"ע חדא יצירה הואי מ"ס בתר מחשבה אולינן ומ"ס בתר מעשה אולינן כי א"ר רב יהודה רמי כתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו וכתוב יזכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף גברא אחד רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולוהו מכאן ואילך יאי איכא פנים חדשות בריך כולוהו ואי לא אפוש שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא משבעה ועד שלשים בין אמר להו מחמת הלולא מברך ובין לא אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואילך אי אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת אמר רב פפי משמיה דרבא יעד תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת א אמר רב פפא מבי רמו שערין באסינתא אינו הא רב פפא

איעסק לאבא מר בריה וברוך משעת אירוסין שאני רב פפא דהוה מריח ליה רבינא איעסק ליה לבריה בי רב הובא וברוך משעת אירוסין אמר קים לי בגוייהו דלא הדרי בהו לא אסתיע מילתא והדרי בהו רב תחליפא בר מערבא איקלע לבבל בריך שירת אריכתא ולית הלכתא כוותיה רב ביבא איקלע לבי מהולא בריך שהשמחה במעונו ולית הלכתא כוותיה משום דטרידי דאית ליה צערא ליגוקא א"ר נחמן אמר רב יהתנים מן המנין א אבלים מן המנין מיתבי התנים ואבלים מן המנין קא רמית עליה דרב א רב תנא הוא ופליג איתמר א אמר ר' יצחק א"ר יוחנן התנים מן המנין ואין אבלים מן המנין מיתבי התנים ואבלים מן המנין בי

וכל טוב וצאחרונה שצח שמשצח להקצ"ה צברא חתנת דיצוק איש צאשה על ידי שמחה ומדוה לפיכך יש לחתום משמח חתן עם הכלה שהוא לשון שמחת איש צאשה: צריך חמש. שהכל ואשר יצר ושזש תשיש שמח תשמח אשר צרכ: צריך שיס. יוצר האדם הוסקי: חדא יצירה הואי כמאן דלמר צעירובין (ד' י"ז) ויצן את הללע פרלופין וזכר מלפניו ונקבה מאחור: שפי יצירות. כמאן דלמר [שס] וצו היה וממנו נבראת האשה והרי כאן שמי יצירות: צמר מחשצה אולינן. ששנים עלו ממחשצה להבראות וצברא אחד צעירובין צפ' עושין פסין [שס]: מברך שהשמחה במעונו. צמחשצה אולינן. לקרואין: מחמת הולא. קראתי לכס הל"ס לטעודה: מעיקרא. קודם החופה אם הזמין קרואים אמר להם מחמת שאני רוצה להכניס צני לחופה: מאימתי. היא התחלת שמחת חופה לברך שהשמחה במעונו: מבי רמי שערין צעירית מים להטיל שזר לנורף חופה. וי"א לשם החתן והכלה זורעין שערין צעירין צעירין לומר פרו ורבו וזמחו כשעורים הללו: דהוה עריה ליה. מתוקנים היו לו כל כרבי חופה וסעודה: איעסק לגריה. שידך לו אשה: וברוך משעת אירוסין. שהשמחה במעונו: והדרי צהו. לא נתנו לו האשה: שיש אריכתא. הוסקי דברים על שהכל ועל צרכת יצירה ראשונה וחתם זה צברוך: ולית הלכתא כוותיה. כדפי לעיל: לצי מהולא. לטעודה מילה: חתנים מן המנין. לקמן מפרש למאי הלכתא:

על שהכל ועל יצור האדם. והאריך בהן וחתם בהם ופסקי תלמודא ולית הלכתא (ספחים) [כוותיה]: רב תיבא איקלע לטעודה המילה בריך שהשמחה במעונו ופסקי תלמודא ולית הלכתא [כוותיה] משום דאית ליה צערא ליגוקא. אר"י אמר ר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' וחתנים מן המנין ברכת אבלים כל ז' ואין אבלין מן המנין. והוא כבואו פנים חדשות. מאי ברכת אבלים ברכת רחבה פי' היו מברכין את האבל ברחבה של עיר ומברכין שם כנגד שם וכנגד אבלים וכנגד המנחמים וכנגד כל ישראל כדמפרש בגמרא וצריכה עשרה ובאותן יו"ד אין אבלים מן המנין כדברכת המזון כגון ג' דימון וי"ד לאלהינו:

על שהכל ועל יצור האדם. והאריך בהן וחתם בהם ופסקי תלמודא ולית הלכתא (ספחים) [כוותיה]: רב תיבא איקלע לטעודה המילה בריך שהשמחה במעונו ופסקי תלמודא ולית הלכתא [כוותיה] משום דאית ליה צערא ליגוקא. אר"י אמר ר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' וחתנים מן המנין ברכת אבלים כל ז' ואין אבלין מן המנין. והוא כבואו פנים חדשות. מאי ברכת אבלים ברכת רחבה פי' היו מברכין את האבל ברחבה של עיר ומברכין שם כנגד שם וכנגד אבלים וכנגד המנחמים וכנגד כל ישראל כדמפרש בגמרא וצריכה עשרה ובאותן יו"ד אין אבליים מן המנין כדברכת המזון כגון ג' דימון וי"ד לאלהינו:

עין משפט

ל"א א מיי פ"ב מהל' ברכות הל' יא ופ"י מהל' אבות הל' ג סג ע"ן מ"ו טו"ש א"ע פי' סג ע"ן א: מ ב מיי הל' ברכות שם הל' י טו"ש ע"ש סע"ף ז: מ א מיי (פ"י מהל' אבות הל' יא ופ"י מהל' ברכות הל' טו"ש ע"ש סע"ף יג: מ ב ד מיי הל' אבות שם הל' ה ופ"י מהל' ברכות הל' טו"ש ע"ש סע"ף ד:

תוספות ר"ד

כשצריך ללמוד הילכך יש בה פתיחה. אח"כ מברך שוש תשיש קודם שיברך על שמחת חתן דכתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. ומפני שהיא סמוכה לחתימת אשר יצר אינו פותח בה בברוך. אח"כ אומר שמח חתן שישמח החתן והכלה כל ימיהם ואין זו שמחת היווג ומסיים בה משמח חתן וכלה ואינו פותח בה בברוך מפני שסמוכה היא לחתימת שוש תשיש. אח"כ אומר אשר ברא שהוא שמחת החתן והחתם בה משמח חתן עם הכלה ששחיים כשמדווגים זה עם זה ואצ"פ שהיא סמוכה לחתימה הראשונה שלפניה ודין הוא שלא נפתח בה בברוך. אפי"ה מפני שבכריכס אותה לבדה כדכתיב אהיה פתיחה והוא פותח בה בברוך: רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולוהו יומא ואלך אמר אי איכא פנים חדשות בברך כולוהו. ואי לא אפוש שמחה בעלמא הוא. מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא. פי' יומא קמא בין רבי יוחנן א"ר ליהי רבא דרבי יוחנן כרז דנחל הוא דרבי יוחנן לא היה מחזיק בין כמנא דפליג עליו ככל דוכתא ומיניה איכא נמי רבי יוחנן שהיה תנא דמניא צייליה דמיר (ד' פ"ה) וס'ס) וכמה שיעור תפיסה פירש רבי יוחנן כו':